

Kommissorium - DIIS

DANSK INSTITUT FOR INTERNATIONALE STUDIER

Udvalget vedrørende Grønlandske
Forhold
UGF alm. del - Bilag 29
Offentligt

Kommissorium

Kommissorium for udarbejdelse af en historisk udredning om omstændighederne i forbindelse med Grønlands ændrede status fra koloni til ligeberettiget del af riget ved ændringen af grundloven i 1953:

Regeringen anmoder Dansk Institut for Internationale Studier om at udarbejde en historisk udredning omhandlende perioden fra 1945 til og med 1954 om omstændighederne i forbindelse med Grønlands ændrede status fra koloni til ligeberettiget del af riget ved ændringen af grundloven i 1953, herunder begivenhedsforløbet i Danmark/Grønland og i FN i forbindelse med behandling af Danmarks meddelelse til FN herom.

Udredningen bør afgives til regeringen senest den 1. oktober 2006 med henblik på efterfølgende offentliggørelse.

Kildemateriale

Det forventes, at DIIS vil søge adgang til akter i FN med bistand i fornødent omfang fra relevante danske myndigheder.

Herudover vil grundlaget for DIIS' undersøgelse bl.a. være de akter, som måtte bero hos berørte statslige myndigheder, især Statsministeriet, Rigsombudsmanden i Grønland (tidligere Landshøvdingen over Grønland), Udenrigsministeriet og Justitsministeriet samt det tidligere Ministerium for Grønland. DIIS vil endvidere kunne anmode om adgang til akter hos andre myndigheder.

De nærmere retningslinier for DIIS' adgang til og brug af akter hos danske myndigheder fremgår af bilaget til kommissoriet og svarer til de gældende retningslinier for DIIS' arbejde med udredningen om Danmarks sikkerhedspolitiske situation under den kolde krig. Det skal sikres, at DIIS' undersøgelse kan gennemføres på bedst mulige grundlag.

Offentliggørelse i den endelige udredning af ikke frit tilgængelige akter, som til brug for udredningen er udleveret til DIIS, sker efter aftale med de berørte myndigheder. DIIS kan supplere grundlaget for udredningen med interviews med politikere, embedsmænd, journalister samt andre relevante personer med særlig indsigt i begivenhederne i den omhandlede periode.

Grønlands Hjemmestyre har tilkendegivet, at Hjemmestyrets relevante akter vil blive stillet til rådighed efter anmodning fra DIIS på nærmere af Hjemmestyret angivne vilkår.

Bilag

Vejledende retningslinier vedrørende adgangen til berørte danske myndigheders akter i forbindelse med DIIS' udarbejdelse af en historisk udredning om omstændighederne i forbindelse med Grønlands ændrede status fra koloni til ligeberettiget del af riget ved ændringen af grundloven i 1953

DIIS vil få adgang til evt. akter fra Statsministeriet, Rigsombudsmanden i Grønland (tidligere Landshøvdingen over Grønland), Udenrigsministeriet og Justitsministeriet samt det tidligere Ministerium for Grønland. DIIS vil også kunne anmode om adgang til akter fra andre myndigheder.

DIIS' adgang til akterne er reguleret af offentlighedsloven, arkivloven og Statsministeriets cirkulære nr. 204 af 7. december 2001 vedrørende sikkerhedsbeskyttelse af informationer af fælles interesse for landene i NATO, EU eller WEU, andre klassificerede informationer samt informationer af sikkerhedsmæssig

beskyttelsesinteresse i øvrigt.

Der vil blive tale om, at DIIS får adgang på særlige vilkår til myndighedernes akter. Myndighederne bestræber sig således på at yde arkivadgang og meroffentlighed i videst muligt omfang, og for DIIS' adgang vil gælde følgende vejledende retningslinier:

1. Adgangen til myndighedernes akter, der er afleveret til Rigsarkivet, sker efter reglerne i arkivloven og ifølge normal praksis.
2. Adgangen til akter, der endnu ikke er afleveret til Rigsarkivet, administreres af den myndighed, der opbevarer akterne. Adgangen reguleres af arkivloven eller offentlighedsloven efter nedenstående punkter 2.a. – 2.d.
 - a. DIIS' medarbejdere får – med den begrænsning, der følger af pkt. 2.b. - adgang til at gennemgå alle myndighedernes relevante akter.
 - b. Myndighederne kan tage stilling fra sag til sag med hensyn til DIIS' eventuelle ønsker om gennemgang af særligt sensitivt materiale.
 - c. DIIS' adgang til yderligere materiale fastlægges på grundlag af konkrete anmodninger.
 - d. Klassificerede såvel som uklassificerede dokumenter må kun kopieres eller medbringes efter aftale med den eller de berørte myndigheder.
3. Adgangen til materiale i henhold til pkt. 2.a. – 2.d. gives under forudsætning af, at DIIS' medarbejdere accepterer tavshedspligt i henhold til et pålæg herom og sikkerhedsgodkendelse i henhold til Statsministeriets sikkerhedscirkulære fra 2001. Tavshedspligten gøres i det fornødne omfang løbende til genstand for konkret drøftelse med myndighederne under hensyntagen til statens sikkerhed, rigets forsvar, forholdet til fremmede magter eller forholdet til tredjemand. Tavshedspligten gælder indtil videre.
4. DIIS' medarbejdere vejledes om tavshedspligtens nærmere indhold. Som led heri forpligter DIIS' medarbejdere sig til at tage de nødvendige hensyn, herunder ved anonymisering, til beskyttelse af oplysninger af hensyn til statens sikkerhed, rigets forsvar, forholdet til fremmede magter eller tredjemand.
5. DIIS vil ikke kunne anvende klassificeret materiale, herunder af udenlandsk oprindelse, eller andet materiale, der er omfattet af tavshedspligten, med mindre der opnås samtykke fra udstederen. En udtalelse fra særligt berørte myndigheder, firmaer eller personer bør om nødvendigt indhentes forinden. Der kan efter aftale parafraseres over akter, der ikke kan figurere i noteapparatet, og myndigheden vejleder om dette, idet manuskriptet fremsendes til gennemsyn.
6. DIIS kan udføre interviews med embedsmænd, politikere, journalister samt andre relevante personer med særlig indsigt i begivenhederne i den omhandlede periode. Myndighederne vil efter konkret anmodning, i det omfang det – under hensyntagen til de beskyttelsesværdige interesser, der er nævnt i pkt. 3 – er muligt, ophæve tavshedspligten helt eller delvist for tidligere eller nuværende medarbejdere.
7. Myndighederne er indstillede på at medvirke til offentliggørelse af bilagsmateriale i forbindelse med DIIS' udgivelse af udredningen.
8. Uanset øget aktivitet som følge af DIIS' udredning skal forskere uden for projektet og andre, der ønsker at benytte myndighedernes arkivalier, behandles efter normal praksis.

Opdateret: 04-11-05

Dansk Institut for Internationale Studier, DIIS
Strandgade 56 - 1401 København
Tel +45 3269 8787 - Fax +45 3269 8700

DANSK INSTITUT FOR INTERNATIONALE STUDIER

**Ilisimatitsissut
Notat**

4.03.2005

**Uddybning af spørgsmålet vedr. analyse om processen forud for Grønlands
statusændring i 1953**

Landsstyreformanden har i brev af 20. december 2004 til statsministeren foreslået bl.a. følgende drøftet på et møde, der nu forventes afholdt 1. februar 2005: "Det andet emne vedrører Grønlands indlemmelse i rigsfællesskabet i 1953 og muligheden for at der udarbejdes en analyse om den proces der forløb dengang."

Statsministeriet har ønsket uddybet hvad der ønskes undersøgt. Hermed et forslag til uddybning. Hermed et forslag til en sådan uddybning.

Tidligere historiske undersøgelser (Finn Petersen: Grønlandssagens behandling af FN 1946-54, Odense, 1975) har vist at det var et væsentligt mål for danske politikere og administratorer i perioden 1946-53, at Grønland ikke blev betragtet som koloni, og at Danmark således ikke blev slået i hartkorn med de "egentlige kolonimagter.

Samtidig var der i Landsrådet ønske om ligestilling med Danmark. Augo Lynges udtalte således på landsrådets møde i september 1951: "For det første bør man fortsætte med at udvide og styrke forbindelsen med Danmark, politisk, kulturelt og sprogligt for at understrege, at Grønlands er en del af Danmark og ønsker altid at være det. Grønland og dets befolkning - Grønlandere og Danske - bør fuldtud have ligestilling med andre danske statsborgere. Derfor må vi fastholde det ønske, at Grønland må i fremtiden have grønlandske repræsentanter i den danske rigsdag. Grønlands repræsentanter må uden mellemed kunne tale befolkningens sag i den danske rigsdag, således som færingerne gør det"

NAGs rapport bekræfter dette indtryk, men giver naturligt også anledning til at rejse spørgsmål om den procedure der blev fulgt, nemlig:

A) Internt

1) Hvorfor blev der ikke afholdt en folkeafstemning i Grønland om grundlovsændringen og dermed Grønlands statusændring. Det forhold, at Augo Lynges og Landsrådets holdning formentlig var dækkende for befolkningen generelt, er ikke tilstrækkelig begrundelse til at undlade folkeafstemning i en sådant anliggende.

2) Når man i stedet nøjes med forelæggelsen for landsrådet i september 1952, hvorfor præsenterer man så ikke Landsrådet for de 3 muligheder, der indgår i FN-chartret art. 73-74 samt faktorlisterne fra 1952-53: 1) Uafhængighed, 2) integration, 3) friere association (som bekendt indebærer statusændringen ved grundlovsforslaget integration, og det var det eneste som Landsrådet blev præsenteret for.

3) Hvorfor præsenteres Landsrådet ikke for Poul Andersens og Alf Ross's særudtalelser til forfatningskommissionen, men alene deres fællesudtalelse. Alf Ross's særudtalelse pegede som bekendt også på mulighed 1) og 3).

B) I forhold til FN

4) Hvilke overvejelser på politisk og administrativt plan, der ligger bag de indberetninger der 1946-54 blev afgivet til FNs 4. komite, der i følge det fremlagte materiale forekommer "taktiske" mhp. at opnå det ovenfor anførte mål.

5) Der har herudover været rejst kritik af nogle ifølge de foreliggende citater misvisende oplysninger afgivet over for Ecosoc i 1999 samt over for Komiteen vedr. Børnekonventionen i 2000. Dette bør ikke indgå i den historiske undersøgelse, men det kan evt. afklares administrativt, hvad der er oplyst. Ifølge NAG-rapporten (s. 172) skal Jakob Møller Lyberth have deltaget i dele af møderne i Ecosoc.

-0-

Spørgsmålet om statusændringen fra koloni til integreret del af riget udadtil (i forhold til FN) hænger nøje sammen med den interne reformproces, der blev startet bl.a. efter Hans Hedtofts Grønlandsrejse. Dette bør formentlig også indgå i undersøgelsen. Der er derfor formentlig behov for en undersøgelse, der dækker perioden 1946-53.

Opdateret: 04-11-05

Dansk Institut for Internationale Studier, DIIS

Strandgade 56 - 1401 København

Tel +45 3269 8787 - Fax +45 3269 8700